

SELEVCIA

AD CALYCADNVM

Sayı V - 2015

OLBA KAZISI SERİSİ

SELEVCIA AD CALYCADNVM V

Olba Kazısı Serisi V

Olba Kazısı Serisi V
SELEVCIA AD CALYCADNVM V

Seleucia ad Calycadnum, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia ad Calycadnum* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia ad Calycadnum* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia ad Calycadnum, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia ad Calycadnum* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia ad Calycadnum* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Salim Aydıöz
Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Scott Redford
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Keççe
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Doç. Dr. Mehmet Fatih Yavuz
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereğ
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Sema Sandalcı
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia ad Calycadnum
Olba Kazısı Serisi V
Sayı: 5

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33342,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Altan Basım San ve Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi No: 222
Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 11968

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Olba Kült Alanlarından Cam Buluntular
Emel Erten
11

Eski Çağ'da Tıp'ta Cam Kullanımına
İlişkin Gözlem ve Kanıtlar
Emre Taştëmür
31

Bizans Döneminde Buhur - Buhurdan
Kullanımı ve Mersin Müzesi'ndeki
Buhurdan Örnekleri
Gülgün Köroğlu
51

Olba Manastırı 2014 Yılı Kazı
Sonuçlarının Deđerlendirilmesi
Murat Özyıldırım
79

Hippodamos Tarzındaki Kent Planı ve
Klazomenai MÖ 4. Yüzyıl Yerleşiminin
Bu Kent Planı İçindeki Yeri Hakkındaki
Düşünceler
Fikret Özbay
101

Roma İmparatoru Claudius ve Ođlu
Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki
Kadın: Locusta
Meral Hakman
121

Olba Kazısında Ele Geçen Rhodos
Amphora Mühürleri
Murat Özyıldırım - Erkan Alkaç
141

Kadıkalesi Zeuxippos Ailesi
Seramiklerinin Tipolojisi
Filiz İnanan
153

Şifaverici Azize Thecla: Mucizeleri ve
Olbalı Çocuk
Sevim Ayteş Canevello
185

Aras Boyalılarının İşlevselliği
Ayhan Yardımcıel
197

Olba Kazısı Camları Arkeometrik
Çalışmaları
Mahmut Aydın - Ali Akın Akyol - Emel Erten
- Emine Torgan
207

Teos Hellenistik Dönem Surları
Çevresindeki Sondajlarda Bulunan
Seramiklerin Arkeolojik ve Arkeometrik
Ön Çalışmaları
Rahşan Tamsü Polat - Ali Akın Akyol - Yusuf
Kağan Kadiođlu
221

Kitap Tanıtımı: Genç Plinius'un Anadolu
Mektupları
Emel Erten
237

PRAEFATIO

Olba Kazısı Serisi içinde yayınlanan *Seleucia ad Calycadnum* dergimizin 2015 yılı, V. sayısını bilim dünyasıyla buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Yılda bir sayı çıkan dergimiz, Türkiye’de bir arkeolojik kazı ekibinin çıkardığı tek süreli yayın olma özelliğini devam ettirmektedir. Seleucia ad Calycadnum’un sayfaları, her zaman olduğu gibi, Arkeoloji, Klasik Filoloji, Sanat Tarihi, Eski Çağ Tarihi konularında bilim insanlarının çalışmaları için açıktır.

Öncelikle çalışmalarını dergimize gönderen ve sayfalarımızda okuyabileceğiniz yayınları değerlendiren saygıdeğer bilim insanlarımıza şükranlarımızı sunarız. Arkeoloji camiasının, yaptıkları seçkin yayınlarla haklı saygınlığını kazanan Homer Kitabevi’nin sahibi, sevgili dostumuz, Ayşen Boylu’ya ve derginin basıma hazırlanmasındaki büyük emekleri nedeniyle Sinan Turan’a çok teşekkür ederiz.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Öğr. Gör. Tuna Akçay (MA)

PREFACE

We are glad to present the fifth issue (2015) of our journal *Seleucia ad Calycadnum* as part of the Olba Excavations Series. Published annually, the journal maintains its leading position as the only periodical published by an archaeological excavation team in Turkey. *Seleucia ad Calycadnum* welcomes the studies of scholars of Archaeology, Classical Philology, History of Art and Ancient History as it always has done in the past.

We firstly wish to express our gratitude to the honorable scholars who have sent their studies to our journal. We thank our dear friend Ayşen Boylu, owner of Homer Books. Homer has rightfully won acclaim in the archaeological community with its distinguished publications. We are also indebted to Sinan Turan, who devoted great effort to prepare *Seleucia ad Calycadnum* for publication.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Murat Özyıldırım (Classical Philologist, MA)

Tuna Akçay (Archaeologist, MA)

Olba Kazısı Serisi V SELEVCIA AD CALYCADNVM

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia ad Calycadnum, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia ad Calycadnum*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveamın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series
SELEVCIA AD CALYCADNVM

Scope

Seleucia ad Calycadnum is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia ad Calycadnum features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

**Arkeologlar İçin Hazine
Değerinde Bir Antik Kaynak:
Genç Plinius'un
Anadolu Mektupları**

Plinius, Epistulae, 10. Kitap
Latince'den Çevirenler:
Çiğdem Dürüşken-Erendiz
Özbayoğlu
Kazım Taşkent Klasik Yapıtlar
Dizisi
İstanbul 2001

Genç Plinius'un Anadolu Mektupları

Emel Erten*

Genç Plinius'un Anadolu Mektupları'nın, Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken ve Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu'nun titiz çalışmaları sonucunda 2001 yılında Latince'den Türkçeye kazandırılması hepimizin şansıdır. Yıllar önce çevrilip, yayınlanmış olmakla birlikte, hep elimizin altında bulunması gereken bu değerli kaynağı tanıtmak; unutulduysa ya da dikkatlerden kaçtıysa, anımsatmak amacımızdır.

Köklü Roma uygarlığı, imparatorluk yönetimine geçişin ve Pax Romana'nın görkemini MS 1. yüzyılda yaşamaya başlar. O sırada (MS 61) dünyaya gelen ve yapıtlar veren, iyi eğitilmiş ve yetenekli, soylu Gaius Plinius Caecilius Secundus'un (Genç Plinius) yazdıkları, bugün de bizler için anlam ve önem taşıyor. Eski Çağ meraklılarının, tarihçi, arkeolog

* Prof. Dr. Emel Erten, Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Teknik Okullar, Ankara. E – posta: erten@gazi.edu.tr.

ve klasik filologların ellerinden düşürmedikleri *Naturalis Historia* yazarı Yaşlı Plinius'un yeğenidir Genç Plinius. Dayısının Pompeii'de Vesuvius'un ateşli gölgesindeki ölümünün ardından ondan kalan en değerli miras olarak yazarlığı sürdürür.

Genç Plinius sadece “yazar” kimliğiyle değil, avukat ve üst düzey yönetici olarak da Roma dünyasında rol alır. Küçük Asia'daki Bithynia eyaletine vali (*proconsul*) olarak MS 111 yılında atanır. Bu göreve atanmasında İmparator'un Bithynia'nın iyi yönetilmediği haberini alması ve mali konularda ona güvenmesi etkili olur. Genç Plinius, Bithynia'da bulunduğu süre boyunca Traianus ile kişisel yazışmalar yapar. İmparatora yazdığı mektupların ansızın kesilmesi nedeniyle MS 113 yılında, belki de bu görevdeyken yaşamını yitirdiği düşünülür.

İşte, Genç Plinius'un *Epistulae (Mektuplar)* adlı yapıtının 10. Kitabı, onun Bithynia'da kaldığı MS 111-113 yılları arasındaki sosyal sorunları, mali durumu, bayındırlıkla ilgili konuları içermekte; Proconsul Plinius ile imparator arasındaki görüş alışverişi ve haberleşmeyi yansıtmaktadır. Bunlar, “Plinius'tan İmparator Traianus'a” ya da “Traianus'tan Plinius'a” başlıkları altında pasajlar halinde yazılmış metinlerdir. Genç Plinius'un yazdıklarında imparatora, onun yönetim ve kararlarına derin güven ve saygı algılanırken, Traianus'un yanıtları genellikle daha kısa, imparatora yakışan ciddi ve vakur tarzdadır. Traianus, onur payelerinden ve heykellerinin dikilmesinden uzak durmaya çalışsa da, Genç Plinius'un “*halkı isteklerini*” kırmak niyetinde değildir (8-9).

Genç Plinius, Bithynia'da atandığı göreve giderken yaptığı yolculuğun gidişatı konusunda imparatoru bilgilendirmekten kaçınmazken (15-17), Traianus'da ona duyduğu yakınlığı yansıtan cevaplar vermektedir (16,18).

Genç Plinius'un zorlu geçen bir yolculuk sonrasında Bithynia'ya ulaşmasının üzerinden çok geçmeden eyaletin mali sorunlarıyla ilgilenmeye başladığı ve bu konuda imparatoru bilgilendirdiği görülmektedir (17A – 17B).

Söz konusu yapıt, içeriği bakımından arkeologlar, mimarlık tarihçileri için özel önem ve değer taşımaktadır çünkü Bithynia'daki birçok yapının, anıtın, tesisin yapımı ile ilgili yazışma ve bilgileri içermektedir. Örneğin, Prusa'daki eski hamamın onarılması yerine yenisinin inşası (23-24), Nicomedia'daki su iletim sistemindeki güçlüğü aşılması (37-38), Nicaea'daki tiyatronun yapımının tamamlanmamasının nedenleri ve çözüm önerileri, aynı kentte bir yangınla tahrip olan gymnasium ile ilgili olan durumun açıklanması veya Claudiopolis hamamının yapımı ile ilgili mali konuları (39) Genç Plinius mektuplarında dile getirir.

Traianus'un Genç Plinius'a mimarlarla ilgili olarak yazdıkları da ilginçtir. İmparator, "*mimarlardan yoksun kalamazsın*" diyerek, onların önemini kabul etmekte; "*Bize hep Yunanistan'dan geliyorlar*" ifadesiyle Yunanlı mimarların Roma yapılarının oluşturulmasındaki etkin rollerini belirtmektedir (40).

Genç Plinius'un ise Nicomedia kentinde düşünülen "*çalgın proje*" konusunda endişeli olduğu anlaşılmaktadır çünkü ticari malların taşınması işinin kolaylaştırılması için kentteki göl (Sophon = Sapanca Gölü) ile denizi birleştirme düşüncesi vardır. Bu nedenle, imparatorun bu iş için bir teftiş memuru ya da mimar talep etmekte; bu isteği konunun dikkatlice incelenmesi gerektiğinin söyleyen Traianus tarafından kabul görmektedir. İmparator (çevreci bir yaklaşımla) bu işlem sırasında gölün suyunun tümüyle denize boşalıp, gölün tükenmemesi gerektiği düşüncesindedir (41,42).

Yukarıda belirtilen örnekler dışında, o zamanın koşullarını yansıtan birçok ilginç konunun ele alındığı mektuplarla ilgili ayrıntılar "Açıklamalar" başlığı altında verilen dipnotlarla okuyucuya açıklanmaktadır. Bu, çevirmenlerin sadece "çeviri" alanında değil, Roma dünyası, kültürü konusundaki üstünlüklerini yansıtmaktadır. Ayrıca "Genç Plinius ve Anadolu Mektupları Üzerine" başlıklı Giriş de hem Plinius'u, hem onun yapıtlarını ve yaşadığı dönemde Roma dünyasını tanımak bakımından değerli bir metin özelliği taşımaktadır.

Yıllar önce yayınlandığı için bugün artık sağlanması mümkün olmayan bu yapıtın yeni baskısının yapılması gerekmektedir. İlk baskıdan farklı olarak, Latince orijinali ve Türkçe çevirinin bir arada yer aldığı bir yeni baskının oluşturulmasında da yarar bulunmaktadır.